

A Pmt. 42. §-a által előírt határidő elmulasztásának következményei

I. TÉNYÁLLÁS

A Magyar Nemzeti Bankhoz (MNB) állásfoglalás iránti kérelmet (Kérelem) benyújtó önkéntes kölcsönös biztosító pénztár (Pénztár) a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2007. évi CXXXVI. törvény (Pmt.) 42. §-ában foglalt rendelkezések értelmezésével kapcsolatban kérte az MNB állásfoglalását.

A Kérelemben előadta többek között, hogy a jogszabályi előírások, illetve a Pénztár belső szabályzata alapján „meg kell tagadnia az üzleti megbízás teljesítését, azaz a szolgáltatást, ha az ügyféllel (taggal) 2013. július 1. előtt lépett üzleti kapcsolatba és az ügyfél az önkéntes nyugdíjpénztárnál átvilágítás céljából személyesen, vagy képviselő útján 2014. december 31-ig nem jelent meg és az ügyfél vonatkozásában a Pmt. által meghatározott ügyfél-átvilágítás eredményei 2014. december 31-ig nem állnak teljes körűen rendelkezésére”.

II. A JOGKÉRDÉSEK

A Kérelemben foglaltak szerint nem egyértelmű, hogy a Pénztár „teljesítheti-e az üzleti megbízást a pénztártag részére” akkor, ha:

- (i) a „Pmt. által meghatározott ügyfél-átvilágítás eredményei 2014. december 31-ig nem állnak teljes körűen rendelkezésére”, azonban
- (ii) a fenti időpontot követően „a szolgáltatás igénybevételekor a pénztártag együttműködik, és a pénztár elvégzi a pénztártag Pmt. által meghatározott ügyfél-átvilágítását”.

III. A PÉNZTÁR ÁLLÁSPONTJA

A Pénztárnak a Kérelemben ismertetett álláspontja szerint amennyiben 2014. december 31. napját követően „a szolgáltatás igénybevételekor a pénztártag együttműködésével a pénztár elvégzi a pénztártag Pmt. által meghatározott ügyfél-átvilágítását”, akkor a Pénztár teljesítheti az üzleti megbízást.

A Pénztár előadta továbbá, hogy ha „a 2014. december hó 31. napja jogvesztő határidő lenne, úgy gyakorlatilag ezen pénztártagok egyéni számlája befagyna, csak az örökösök juthatnának hozzá”, amely értelmezés a Pénztár álláspontja szerint nem tükrözi a jogalkotó akaratát.

IV. JOGSZABÁLYI KÖRNYEZET

A Pmt. 11. § (6) bekezdésének megfelelően ha a szolgáltató nem tudja végrehajtani a Pmt. 7-9. §-aiban meghatározott ügyfél-átvilágítást, akkor az érintett ügyfélre vonatkozóan köteles megtagadni az ügyfél megbízása alapján fizetési számlán keresztül művelet végzését, üzleti kapcsolat létesítését és üzleti megbízás teljesítését, vagy köteles megszüntetni a vele fennálló üzleti kapcsolatot.

A Pmt. 42. §-ának 2013. július 1. napjától hatályos szövege alapján a szolgáltató – a Pmt. 11. § (6) bekezdésétől eltérően – 2014. december 31. napját követően köteles az üzleti megbízás teljesítését megtagadni, ha:

- a) az ügyféllel 2013. július 1. napja előtt létesített üzleti kapcsolatot,
- b) az ügyfél a szolgáltatónál ügyfél-átvilágítás céljából személyesen vagy képviselő útján 2014. december 31. napjáig nem jelent meg, és
- c) az ügyfél vonatkozásában a Pmt. 7-10. §-aiban meghatározott ügyfél-átvilágítás eredményei 2014. december 31. napján nem állnak teljes körűen rendelkezésére.

A Pmt. 3. § t) pontjának ta) alpontja szerint az ügyfél-átvilágítás – a Pmt. 6. §-ában meghatározott esetben – az alábbi ügyfél-átvilágítási intézkedések elvégzését jelenti:

- (i) azonosítás és a személyazonosság igazoló ellenőrzése (Pmt. 7. §);
- (ii) a tényleges tulajdonossal kapcsolatos intézkedések (Pmt. 8-8/A. §);
- (iii) az üzleti kapcsolatra és az üzleti megbízásra vonatkozó adatrögzítés (Pmt. 9. §); valamint
- (iv) az üzleti kapcsolat folyamatos figyelemmel kísérése (monitoring) (Pmt. 10. §).

Az ügyleti megbízás – a Pmt. 3. § u) pontjának megfelelően – az ügyfél és a szolgáltató között a szolgáltató tevékenységi körébe tartozó szolgáltatás igénybevételére vonatkozó szerződéssel létrejött eseti jogviszony.

V. AZ MNB ÁLLÁSPONTJA

A pénzmosás megelőzéséhez fűződő jelentős érdek szükségessé teszi, hogy – az új ügyfelek mellett – a meglévő ügyfélkör tekintetében is megfelelően érvényesüljenek a vonatkozó jogszabályi követelmények. Ezt alátámasztja többek között, hogy az Európai Unió pénzmosás elleni harmadik irányelvének (a 2005/60/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvnek) 9. cikk (6) bekezdése alapján a tagállamok előírják, hogy az irányelv hatálya alá tartozó intézmények és személyek ne csak az új ügyfelek esetében alkalmazzanak ügyfél-átvilágítási eljárást, hanem kockázatérzékenységi alapon, megfelelő időnként a meglévő ügyfelek esetében is. Ezen túlmenően a Financial Action Task Force (FATF) által megfogalmazott 40 ajánlason belül az 5. ajánlás szintén arra utal, hogy a pénzügyi intézményeknek nemcsak az új ügyfeleik, hanem a meglévő üzleti kapcsolataik esetében is meg kell felelniük az ügyfelek átvilágításával kapcsolatos elvárásoknak.

A meglévő ügyfelek átvilágításával kapcsolatos követelményeket a jelenlegi törvényszöveghez hasonló módon (azonban még a Pmt. hatályba lépésével összefüggésben) szabályozta a Pmt. korábban, 2013. július 1. napját megelőzően hatályos 42. §-a. Ezzel kapcsolatban a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete Felügyeleti Tanácsának 3/2008. (XI.20.) számú – a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló – ajánlása (**Ajánlás**) a 22. pontjában rögzítette annak szükségességét, hogy „a szolgáltató az ügyfeleknek szóló értesítőben vagy tájékoztatóban hívja fel a figyelmet arra, hogy a törvényben meghatározott határidőt követően nem teljesíthető a régi ügyfelek által kezdeményezett megbízás ügyletre mindaddig, amíg az ügyfél a teljes körű átvilágítási kötelezettségnek nem tesz eleget”. Az Ajánlás idézett mondata szerint az ügyleti megbízás teljesíthető akkor, ha – ugyan a korábbi határidőt (2009. január 1. napját) követően, de – sor került a teljes körű ügyfél-átvilágítással kapcsolatos törvényi követelményeknek való megfelelésre.

A Pmt. jelenleg hatályos 42. §-ában a meglévő ügyfélkör vonatkozásában meghatározott határidő (2014. december 31.) a Pmt. 2013. július 1. napjától hatályos rendelkezéseinek történő megfelelés vonatkozásában bír jelentőséggel, és nem a 2009. január 1. napjával lejárt – a Pmt. hatályba lépésével összefüggő – korábbi átmeneti idő meghosszabbítását jelenti.

A Pmt. és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2013. évi LII. törvényhez fűzött indokolás (**Indokolás**) alapján a jogalkotó a Pmt. módosítása során szem előtt tartotta, hogy elkerülje a szolgáltatók aránytalan megterhelését. Egyes változtatásokra – amint arra az Indokolás a 2013. évi LII. törvény 2. és 4. §-a vonatkozásában utal – egyelőre nem került sor, mivel az ügyfél-azonosítás során rögzítendő adatkör bővítése „a korábbi szabályok alapján azonosított, már meglévő ügyfélkör (azon ügyfelek, amelyekkel a szolgáltató e törvény hatálybalépését megelőzően létesített üzleti kapcsolatot) újraazonosítását eredményezné és ez indokolatlanul nagy terhet róna az érintett szolgáltatókra”. A 2013. évi LII. törvény 5. §-ához fűzött Indokolás szerint „a törvény (kis mértékben) módosítja a tényleges tulajdonos azonosítására és személyazonosságára igazoló ellenőrzésére vonatkozó eljárást”, illetve a Pmt. 8. §-ában foglaltak – ezen belül az új (3) bekezdésében meghatározott, a jogi személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet ügyfél tényleges tulajdonosáról szóló nyilatkozat – esetében lehetőség nyílt arra, hogy a szolgáltató („kiegészítő megoldásként”, a Pmt. 8/A. § (1) bekezdésével összhangban) az ügyfél írásbeli nyilatkozatát helyett a szükséges adatokat okiratok, nyilvántartások alapján rögzítse.

Az Indokolás szerint tehát a 2013. évi LII. törvénynek nem volt célja, hogy szükségtelenül kötelezővé tegye az ügyfelek közreműködését, illetve hogy a szolgáltatókra nagyszámú ügyfél újraazonosításával együtt járó kötelezettségeket telepítsen.

A Pmt. jelenleg hatályos 42. §-át a 2013. évi LII. törvény 24. §-a állapította meg, és az ehhez kapcsolódó Indokolásnak megfelelően a „szolgáltató a meglévő ügyfélkör esetében 2014. december 31-ig köteles teljes körűen beszerezni a 7-10. §-ban meghatározott ügyfél-átvilágítás eredményeit”. Ennek elmaradása esetén – az Indokolás szerint „kellően hosszú átmeneti idő” után, amennyiben a „törvényben felsorolt követelmények együttesen érvényesülnek” – a szolgáltató a vele 2013. július 1. napja előtt üzleti kapcsolatot létesítő ügyfél által adott ügyleti megbízás teljesítésének megtagadására köteles. Az Indokolás alapján a szolgáltató köteles teljes körűen beszerezni az ügyfél-átvilágítás eredményeit, valamint „saját belátása szerint döntheti el, hogy az adott követelmények teljesítésének

2014. december 31-ét megelőzően milyen módon tesz eleget”. Eszerint a jogalkotó elsősorban a szolgáltatók kötelezettségeként kezeli az ügyfél-átvilágítással kapcsolatos feladatok határidőben történő teljesítését.

Kötelezettségei teljesítése érdekében a szolgáltatónak szükségszerűen fel kell mérnie azt az ügyfélkört, amely tekintetében – amint arra a Pmt. 42. §-ának c) pontja utal – az ügyfél-átvilágítás eredményei a hatályos törvényi rendelkezések alapján nem állnak teljes körűen rendelkezésre, és amely ügyfelek együttműködése (a Pmt. 42. §-ának b) pontjára figyelemmel) szükséges lehet a törvényi követelményeknek való megfeleléshez.

A Pmt. 42. §-ának fent említett b) és c) pontjai – a korábbi törvényszövegtől eltérően – az érintett ügyfél szolgáltatónál történő megjelenése, illetve az átvilágítási eredmények rendelkezésre állása tekintetében is tartalmaznak határidőt. A Pénztár feltehetően ezzel kapcsolatban utalt a Kérelemben arra, hogy „2014. december hó 31. napja jogvesztő határidő” is lehet, amely esetben a szolgáltató köteles az ügyleti megbízás teljesítését megtagadni akkor is, ha az ügyfél-átvilágítás eredményei a határidő után állnak teljes körűen rendelkezésre, illetve amennyiben az érintett ügyfél csak később jelenik meg a szolgáltatónál (személyesen vagy képviselő útján) ügyfél-átvilágítás céljából.

Bár a 2013. július 1. napja és 2014. december 31. napja közötti másfél éves átmeneti időnek elegendőnek kell lennie az ügyfél-átvilágítás eredményeinek teljes körű, a szolgáltató által meghatározott módon történő beszerzésére, gyakorlati problémákat okozhatna, ha nem nyílna lehetőség az esetlegesen fennmaradó hiányosságok 2014. december 31. napját követően történő orvoslására (tehát ez „jogvesztő határidő” lenne). Ilyen esetben a határidő eltelte után a Pénztár az – akár önhibáján kívüli okból – érintett ügyfél valamennyi ügyleti megbízását köteles lenne megtagadni, részére a jövőben egyáltalán nem teljesíthetne szolgáltatást.

Az önkéntes kölcsönös biztosítópénztárak mellett a fenti értelmezés hátrányosan érintené a törvény hatálya alá tartozó egyéb – például a Pmt. 1. § (1) bekezdésében említett pénzügyi szolgáltatási, befektetési szolgáltatási, biztosítási – tevékenységet végző szolgáltatók ügyfeleit is, mivel esetükben a fenti határidőt követően szintén nem volna lehetőség az ügyfél-azonosítással kapcsolatos cselekmények pótlására. Aggályos lenne továbbá, amennyiben az ügyfél-átvilágítás hiányos eredménye miatt – a Pmt. 42. §-ában meghatározott feltételek fennállása esetén – a szolgáltató megszüntetné az érintett ügyféllel fennálló üzleti kapcsolatot, mivel a Pmt. 42. §-a kifejezetten rögzíti, hogy az ott szereplő esetben nem a Pmt. 11. § (6) bekezdésében meghatározott jogkövetkezményeket (köztük a fennálló üzleti kapcsolat megszüntetését) kell alkalmazni, hanem az ügyleti megbízás teljesítését kell megtagadni. Mindez akár – amint arra a Kérelem utal – egyes számlák „befagyásához” is vezethetne.

A Pmt. 42. §-ához kapcsolódó Indokolás nem tartalmaz olyan rendelkezést, amely kifejezetten alátámasztaná, hogy a fentiek szerinti (a korábbi szabályozásban foglaltaknál súlyosabb) következmények a jogalkotó céljai közé tartoztak volna. Az Indokolás itt – a szükséges eltérésekkel – a Pmt. korábban hatályos 42. §-ához kapcsolódó törvényi indokolás szövegét követi, azzal, hogy ahhoz képest kiegészítésként szerepel a már idézett mondata. („A törvény rendelkezései alapján tehát a szolgáltató a meglévő ügyfélkör esetében 2014. december 31-ig köteles teljes körűen beszerezni a 7-10. §-ban meghatározott ügyfél-átvilágítás eredményeit.”) E mondat azonban az MNB álláspontja szerint nem utal egyértelműen olyan jogalkotói szándékra, amely szerint a meglévő, ám a 2013. július 1. napjától hatályos előírások alapján nem megfelelően átvilágított ügyfelek 2014. december 31. napját követően véglegesen elesnének az ügyleti megbízásaik teljesítésének lehetőségétől.

A Pénztár által feltett kérdésekkel kapcsolatban – a fentiekre és a hivatkozott jogszabályokra tekintettel – az MNB álláspontja a következő:

A Pénztár 2014. december 31. napját követően az ügyfél-átvilágítás eredményeit érintő hiányosság esetén – ha a Pmt. 42. §-ában szereplő feltételek fennállnak – köteles megtagadni a meglévő (a vele 2013. július 1. napja előtt üzleti kapcsolatot létesítő) ügyfele ügyleti megbízásának teljesítését, mindaddig, amíg a törvényben meghatározott ügyfél-átvilágítás eredményei nem állnak teljes körűen rendelkezésre.

A Pmt. 42. §-ában foglalt előírások célja a szükséges átmeneti idő biztosítása a 2013. július 1. napjától hatályos előírásoknak megfelelő ügyfél-átvilágítás elvégzéséhez, illetve a határidő eredménytelen eltelte esetén jogkövetkezmény alkalmazása abból a célból, hogy az ügyfél-átvilágítás megfelelő elvégzéséhez fűződő érdek a meglévő ügyfélkör tekintetében is érvényesüljön. E jogkövetkezmény alkalmazása – az ügyleti megbízások teljesítésének megtagadása – azonban aránytalan hátrányt jelentene akkor, ha ugyan késve, de ténylegesen

teljesülnek a Pmt. által előírt törvényi követelmények. Ilyen esetben indokolatlannak tekinthető az üzleti megbízások teljesítésének további megtagadása.

A szolgáltatók a saját belátásuk szerint meghatározott módon járhatnak el abból a célból, hogy a Pmt. 42. §-ában szereplő követelmények teljesítésére 2014. december 31. napját megelőzően sor kerüljön. Az MNB álláspontja szerint azonban indokolt fokozottan törekedni az érintett ügyfelek megfelelő tájékoztatására annak érdekében, hogy a szolgáltatónál való megjelenésük szükségességéről tudomást szerezzenek, illetve hogy ne kerüljön sor az üzleti megbízások teljesítésének megtagadására.

A fentiekkel kapcsolatban az MNB megkereste a Nemzetgazdasági Minisztériumot, amely állásfoglalásában megerősítette az MNB álláspontját, rögzítve többek között a következőket:

- (a) A Pmt. hatálya alá tartozó szolgáltatók kötelesek az ügyfél-átvilágítást végrehajtani a Pmt. 42. §-a alapján érintett ügyfelek vonatkozásában, lehetőség szerint az ott meghatározott időpontig bezárólag. Amennyiben ez nem történik meg határidőben, ezek az ügyfelek további szolgáltatás igénybevételére nem lesznek jogosultak, az általuk adott üzleti megbízások teljesítését a szolgáltatóknak meg kell tagadniuk.
- (b) A Pmt. 42. §-a által előírt 2014. december 31-i határidő nem jogvesztő határidő, tehát ezt az időpontot követően is lehetőség nyílik a hiányzó ügyfél-átvilágítás lefolytatására; amint az megtörténik, a pénztárak újra teljeskörű szolgáltatást nyújthatnak ügyfelek számára. A fizetési műveletek, üzleti megbízások teljesítése további megtagadásának előírása indokolatlan és aránytalan hátrányt jelentene, amelyre nem terjed ki a jogalkotó szándéka.